

היום נלמד בעזרת ה':

בבא קמא דף קא

תנו רבנן... ר' מאיר אומר נותן לו דמי עציו: הנגר נותן לבעל העצים את דמי העצים, לפי שהוא קנה אותם בשינוי, וא"כ דינו כגזלן הקונה בשינוי שמשלם כשעת הגזילה (= עצים).

ומודה רבי מאיר לרבי יהודה שאם הוא נתן עצים לנגר שיעשה מהם כסא נאה ועשה כסא מכוער, שאם השבח יתר על היציאה וכו', לפי שהנגר לא שינה אותם וא"כ לא קנה אותם וצריך להחזיר את הכסא לבעלים, וידו על התחתונה ומקבל את השבח או היציאה (המועט מביניהם).

*

איבעיא להו, יש שבח סמנין על הצמר או אין שבח סמנין על הצמר: האם מראה נחשב למשהו ממשי או לא? דהיינו האם מראה הצבע של הצמר שנעשה על ידי סממני הצבע נחשב כדבר ממשי ומוחשי או לא?

היכי דמיו? באיזה מקרה יש להסתפק בכך?

אילימא: אם תאמר שהספק הוא במקרה שגזל סממנים, ושחק אותם, ושרה אותם במים כדרכן, וצבע בהם את הצמר שלו, זה אי אפשר לומר, לפי שהגזלן קנה את הסממנים בשינוי וחייב לשלם לנגזל מעות.

לא צריכא: אלא הספק הוא במקרה שגזל סממנים שרויים וצבע בהם את הצמר שלו, שאז יש להסתפק האם יש שבח סמנין על הצמר לפי שמראה נחשב לדבר ממשי, והנגזל יכול לומר לגזלן 'תחזיר לי את הסממנים שגזלת ממני' וחייב לשלם לו, או שאין שבח סמנין על הצמר לפי שמראה אינו נחשב לדבר ממשי, והגזלן יכול לומר לנגזל 'אין לך אצלי כלום' ופטור.

דחיה: אמרי: והרי גם אם אין שבח סמנין על הצמר וכי הגזלן יכול לומר לו 'אין לך אצלי כלום?' והרי הנגזל יכול לומר לו 'תחזיר לי את הסממנים שהפסדת לי'. וא"כ אי אפשר לומר שבזה הסתפקנו.

אלא להך גיסא: אלא הספק הוא לצד השני, דהיינו האם אין שבח סמנין על הצמר ולכן הגזלן חייב לשלם לו את דמי הסממנים כיון שאי אפשר לו להחזיר את הסממנים עצמם, או שיש שבח סמנין על הצמר והגזלן יכול לומר לו 'הרי הם מונחים לפניך, קח אותם' (= אם יש שבח סממנים על הצמר הרי שהם דבר ממשי, וא"כ הוא יכול לומר לו שיקח אותם מהצמר).

קושיא: שקלינהו במאי? וכי איך הגזלן יקח את הסממנים מהצמר? אם תאמר בצפון דהיינו ע"י סבון, והרי סבון מעביר את הצבע לגמרי ואין כאן השבה כלל!

אלא הב"ע (= הכא במאי עסקינן): אלא הספק במקרה שגזל צמר וסממנים מאדם אחד, וצבע את הצמר בסממנים, וכעת רוצה להשיב את הצמר הצבוע לנגזל, האם יש שבח סמנין על הצמר ונמצא שמחזיר לו גם את הצמר וגם את הסממנים, או שאין שבח סמנין על הצמר וא"כ מחזיר לו רק צמר ולא סממנים.

דחיה: אמרי: אין להסתפק במקרה זה, לפי שהצמר התייקר מחמת הצביעה ונמצא שהחזיר לו צמר ששווה גם את מחיר הסממנים.

לא צריכא: מדובר שהמחיר של צמר צבוע הוזל, ודמי הצמר הצבוע לא מגיעים לדמי הצמר והסממנים שגזל, ואומר לו הנגזל 'אני הייתי מוכר את הסממנים בנפרד או שהייתי צובע בהם בגד, אבל כעת הפסדת אותי שהרי הצמר לא שווה יותר מחמת הצביעה', ובמקרה זה יש להסתפק האם יש שבח סמנין על הצמר ונמצא שהחזיר לו גם את הצמר וגם את הסממנים, או שאין שבח סמנין על הצמר וא"כ החזיר לו רק צמר ללא סממנים, שהרי הסממנים כבר אינם בעין, וגם את שווים לא החזיר שהרי הצמר לא שווה יותר מחמתם.

ואיבעית אימא: אפשרות נוספת - מדובר שגזל קוף וסממנים וצבע את הקוף, והקוף לא שווה יותר מחמת שהוא צבוע, וכעת רוצה להחזיר לו את הקוף הצבוע, ובמקרה זה יש להסתפק האם יש שבח סמנין על הצמר ונמצא שהחזיר לו גם את הקוף וגם את הסממנים, או שאין שבח סמנין על הצמר וא"כ החזיר לו רק קוף ללא סממנים. [רש"י מביא ביאור נוסף - שצבע קופה של נצרים שלא משכיחה מחמת הצביעה].

רבינא אמר: הספק הוא לא לעניין גזל, אלא במקרה שהצמר היה שייך לאדם אחד והסממנים של אדם אחר, ובא קוף וצבע את הצמר בסממנים, ובמקרה זה יש להסתפק האם יש שבח סמנין על הצמר ויכול בעל הסממנים לומר לבעל הצמר

'תחזיר לי את הסממנים', וכיון שלא יכול להחזירם עליו לשלם לו את דמיהם, או שאין שבח סמנים על הצמר ויכול בעל הצמר לומר לו 'איך לך אצלי כלום'.

עד כאן הסבירה הגמ' באיזה מקרה הספק, כעת הגמ' מנסה לפשוט את הספק.

תא שמע: למדנו במשנה במס' ערלה - בגד שצבעו בקליפות פירות ערלה, ישרף (- ערלה אסורה בהנאה). ע"כ המשנה שם. מוכח שמראה נחשב לדבר ממשי, שהרי צריך לשורפו מחמת הצבע!

רבא דוחה: התורה אסרה בערלה מראה הנראה לעינים אפילו שאין בו ממש, כגון נר או צבע, שנאמר "וְכִי תֵבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶּם כָּל עֵץ מֵאֵל וְעֵרְלֶתֶם עֵרְלֹתוֹ אֶת פְּרִיו שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֵרְלִים לֹא יֵאָכֵל", ומכאן לומדים שאסור להנות מערלה, ואפילו לצבוע בערלה או להדליק את הנר בשמן של ערלה אסור, ואין להוכיח מכאן לשאר המקומות.

תא שמע: למדנו בבבלי - בגד שצבעו בקליפות פירות של שביעית, ישרף (- מדובר שצבע בגד כדי למוכרו, ואסור לעשת סחורה בפירות שביעית). ע"כ הבבלי. מוכח שמראה נחשב לדבר ממשי, שהרי צריך לשורפו מחמת הצבע!

דחיה: שאני התם: לגבי שביעית נאמר "וְלִבְהֶמְתָּ וְלִחֵיהָ אֲשֶׁר בְּאֶרְצְךָ תִּהְיֶה כָּל תְּבוּאָתָה לְאָכֹל", ומכאן לומדים שפירות שביעית נשארים בהווייתם ובקדושתם גם לאחר שצבעו בהם, ואין להוכיח מכאן לשאר המקומות.

*

רביעית דם מן המת מטמאה באהל.

רבא רמי: רבא הקשה: מהמשנה הנ"ל במס' ערלה משמע שמראה נחשב לדבר ממשי, ואילו מהמשנה במס' אהלות משמע שלא, שאמרה שם המשנה - רביעית דם מן המת שנבלעה בקרקע הבית, הכלים שבבית טמאים (- לפי שהבית האהיל עליהם ועל הרביעית דם. אבל הבית לא נטמא, לפי שקרקע אינה מקבלת טומאה), ויש אומרים שטוהרים.

הגמ' עוצרת ומבארת: ולא פליגי: אין מחלוקת בין השיטות, לפי השיטה שמטמאת עוסקת במקרה שהכלים היו בבית לפני שהרביעית דם נבלעה בקרקע הבית, וכיון שהרביעית דם הייתה בעין והבית האהיל עליה ועל הכלים לכן הכלים נטמאו,

והשיטה שמטהרת עוסקת במקרה שהכלים נכנסו לבית לאחר שהרביעית דם נבלעה, וכיון שהרביעית דם כבר לא בעין לכן אינה מטמאת.

המשנה שם ממשיכה: נבלעה בכסות: אם הרביעית דם נבלעה בבגד ואח"כ הכניס את הבגד לבית שיש בו כלים, הדבר תלוי - אם כשמכבסים את הבגד יוצאת ממנו רביעית דם, הכלים טמאים, לפי שהם היו באהל אחד עם רביעית דם. ואם לא יוצאת מהבגד רביעית דם, הכלים טהורים, לפי שהבית לא האהיל על רביעית דם.

ביאור הקושיא: לדעת המשנה במס' אהלות, אם מכבסים את הבגד ולא יוצאת ממנו רביעית דם, הכלים טהורים משום שהבית לא האהיל על רביעית דם, לפי שהדם הבלוע בבגד אינו בעין ואינו מטמא למרות שהדם נראה בבגד, ומכאן משמע שמראה אינו נחשב לדבר ממשי! וזה הפוך מהמשנה במס' ערלה.

רב כהנא מתרץ: מדובר שם ב'קולי רביעיות', דהיינו ברביעית דם שטומאתה קלה לפי שהיא מדרבנן, וכגון ברביעית 'דם תבוסה', כלומר הרוג שיצאה ממנו רביעית דם בחייו ובמותו, ואנו מסופקים האם כולה יצאה בחייו והדם טהור או שכולה יצאה לאחר מותו והדם טמא, והדין הוא שהיא מטמאה מדרבנן, ולכן הקילו בה שאם היא בלועה ואינה בעין הדין הוא שאינה מטמאה למרות שהדם נראה בבגד.

*

רבא רמי: רבא הקשה: למדנו במשנה במס' שביעית - ספחים (= שגדלו מאליהם) של צמחי סטים וקוצה (= מפיקים מהם מיני צבע) יש להם קדושת שביעית וכן אסור לעשות בהם סחורה בשביעית ואסור לצבוע בהם, וכשמגיע זמן הביעור חייב לבערם (= כשהצמח כלה לחיה בשדה צריך לבערו מן הבית). ע"כ המשנה שם. סטים וקוצה הם עצים בעלמא, וא"כ משמע שיש לעצים קדושת שביעית.

ולעומת זאת למדנו בברייתא - **עלי קנים ועלי גפנים** שליקט אותם לעשות מהם אוצר לימות החורף, הדבר תלוי - אם ליקטן לצורך אכילה יש בהם קדושת שביעית, ואם ליקטן 'לעצים' דהיינו לצורך הסקה אין בהם קדושת שביעית. ע"כ הברייתא. א"כ משמע שבעצים אין קדושת שביעית!

ומשני: ומתרץ רבא: נאמר לגבי שביעית **"וְהָיְתָה שְׁבִיַּת הָאֶרֶץ לָכֶם לְאֹכְלָהּ"**, דהיינו שקדושת שביעית נוהגת רק בדבר שבשעה שנהנים ממנו הוא מתכלה מהעולם, כמו כל פרי וירק שכשאוכלים אותו אז הוא מתכלה, וכן סטים ופואה הנאתם

וביעורם באים יחד, שבשעה שמרתיחים את הדוד בו נמצאים הצמחים אז כלה הצמח ונקלט הצבע בכגד, ולכן יש בהם קדושת שביעית. אבל עצים הנאתם באה לאחר ביעורם, שלאחר שמבעירים בהם אש והם נעשים גחלים אז אופים בהם (= לאחר שהעצים נעשו גחלים אז אופים בתנור. או שההנאה באה באכילת הפת ואז כבר התבערו העצים), ולכן אין בהם קדושת שביעית.